

פרשת משפטים תשע"ו
חזרה למוקדם ומאוחר בתורה

שמות פרק כא פסוק א

ואלה המשפטים אשר תשים לפניך:

רש"י
ואלה המשפטים - כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה

מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני. ולמה

נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש [המזבח]: **אשר תשים לפניהם** - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפייהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם: **לפניהם** - ולא לפני גוים, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם ומיקר שם עבודה זרה להחשיבה, שנאמר (דברים לב לא) כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים, כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם:

שמות פרק כד

(א) ואל משה אמר עלה אל יקוק אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחיתם מרחוק: (ב) ונגש משה לבדו אל יקוק והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו: (ג) ויבא משה ויספר לעם את כל דברי יקוק ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר יקוק נעשה: (ד) ויכתב משה את כל דברי יקוק וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל: (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים ליקוק פרים: (ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח: (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יקוק נעשה ונשמע: (ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר פרת יקוק עמכם על כל הדברים האלה:

רש"י

(א) **ואל משה אמר עלה** - פרשה זו נאמרה קודם עשרת

הדברות, ובארבעה בסיון נאמר לו עלה: (ב) **ונגש משה לבדו**

- אל הערפל: (ג) **ויבא משה ויספר לעם** - בו ביום: **את כל**

דברי ה' - מצות פרישה והגבלה: **ואת כל המשפטים** - שבע

מצות שנצטוו בני נח. ושבת וכבוד אב ואם ופרה אדומה

ודינין שניתנו להם במרה: (ד) **ויכתב משה** - מבראשית ועד

מתן תורה, וכתב מצות שנצטוו במרה: **וישכם בבקר** -

בחמשה בסיון: (ה) **את נערי** - הבכורות: (ו) **ויקח משה חצי**

הדם - מי חלקו, מלאך בא וחלקו: **באגנות** - שני אגנות אחד

לחצי דם עולה ואחד לחצי דם שלמים להזות אותם על העם.

ומכאן למדו רבותינו שנכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה

והרצאת דמים שאין הזאה בלא טבילה: (ז) **ספר הברית** -

מבראשית ועד מתן תורה ומצות שנצטוו במרה: (ח) **ויזרק** -

ענין הזאה, ותרגומו וזרק על מדבחה לכפרא על עמא:

(י) **ויראו את אלהי ישראל** - נסתכלו והציצו ונתחייבו מיתה,

אלא שלא רצה הקדוש ברוך הוא לערבב שמחת התורה,

והמתין לנדב ואביהוא עד יום חנוכת המשכן, ולזקנים עד,

(במדבר יא א) ויהי העם כמתאוננים וגו' ותבער בס אש ה'

ותאכל בקצה המחנה, בקצינים שבמחנה: **כמעשה לבנת**

הספיר - היא היתה לפניו בשעת השעבוד לזכור צרתן של

ישראל, שהיו משועבדים במעשה לבנים: **וכעצם השמים**

לטהר - משנגאלו היה אור וחדוה לפניו: **וכעצם** - כתרגומו,

לשון מראה: **לטהר** - לשון ברור וצלול: (יא) **ואל אצילי** - הם

נדב ואביהוא והזקנים: **לא שלח ידו** - מכלל שהיו ראויים

להשתלח בהם יד: **ויחזו את האלהים** - היו מסתכלין בו בלב

גס מתוך אכילה ושתייה, כך מדרש תנחומא. ואונקלוס לא

תרגם כן. אצילי לשון גדולים, כמו (ישעיה מא ט) ומאציליה

קראתיך, (במדבר יא כה) ויאצל מן הרוח, (יחזקאל מא ח)

עלה אלי ההרה והיה שם - ארבעים יום: **את לחת האבן**

והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם - כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש

באזהרות שיסד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו: (יג) **ויקם משה ויהושע משרתו** - לא ידעתי מה טיבו של יהושע כאן.

ואומר אני, שהיה התלמיד מלווה לרב עד מקום הגבלת תחומי ההר, שאינו רשאי לילך משם והלאה, ומשם ויעל משה לבדו

אל הר האלהים, ויהושע נטה שם אהלו ונתעכב שם כל ארבעים יום, שכן מצינו, כשירד משה (לקמן לב יז) וישמע יהושע את

קול העם ברעה, למדנו שלא היה יהושע עמהם: (יד) **ואל הזקנים אמר** - בצאתו מן המחנה: **שבו לנו בזה** - והתעכבו כאן עם

שאר העם במחנה להיות נכונים לשפוט לכל איש ריבו: **חור** - בנה של מרים היה, ואביו כלב בן יפנה, שנאמר (דברי הימים א'

ב יט) ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור. אפרת זו מרים, כדאיתא בסוטה (יא ב): **מי בעל דברים** - מי שיש לו דין:

(טז) **ויכסו הענן** - רבותינו חולקין בדבר. יש מהם אומרים אלו ששה ימים שמראש חודש עד עצרת יום מתן תורה: **ויכסו**

הענן - להר: **ויקרא אל משה ביום השביעי** - לומר עשרת הדברות, ומשה וכל בני ישראל עומדים, אלא שחלק הכתוב כבוד

למשה, ויש אומרים ויכסו הענן למשה ששה ימים לאחר עשרת הדברות, והם היו בתחלת ארבעים יום שעלה משה לקבל

הלוחות, ולמדך, שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ששה ימים: (יח) **בתוך הענן** - ענן זה כמין עשן הוא, ועשה לו הקדוש

ברוך הוא למשה שביל [חופה] בתוכו:

ברוך הוא למשה שביל [חופה] בתוכו:

העמק דבר לשמות פרק כד

(א) **ואל משה אמר**. פרש"י כל הפ' נאמרה קודם עשרת הדברות והרמב"ן התאמץ לפרש שהי' אחר כן כסדר הכתובים ואע"ג דבמכילתא פ' יתרו מבואר כפרש"י אומר הרמב"ן דאחר דתניי שם ריברי"א בו ביום של מ"ת נעשו כל המעשים כלומר לאחר עשרת הדברות לזה שומעין שאמר כהלכה. ואני תמה על גאון ישראל רמב"ן ז"ל והלא סוגיא דגמ' בשבת דפ"ז פשוט דבחמישי בנה מזבח ולא עוד אלא אפי' ריברי"י ג"כ א"א לומר דס"ל בו ביום ולאחר מ"ת שהרי בחגיגה ד"ו אי' דב"ה סברי דחגיגה ישנה לפני הדבור והיינו מזבח של משה. והאיך אפשר דריברי"י פליג ותו דהגמ' מקשה ובי"ש מ"ו לא אמר כב"ה דקאמרת חגיגה ישנה לפני הדבור ראייה נמי כו' ולא קאמר דס"ל כריברי"י אלא זה ברור שהיו כל מעשים אלו והכריתת ברית לפני עשרת הדברות ועד שלא עמדו בברית לא הי' ניתן עשרת הדברות ולא פליגי ת"ק וריברי"י אלא דת"ק ס"ל דבחמישי בנה מזבח והיה הברית וריברי"י ס"ל דבו ביום קודם הדברות. אמנם בדבר סדר הפרשיות נראה דפ' ואלה המשפטי' ג"כ נאמר' לפני הדברות ומשי"ה אמרה משה רבינו מי בעל דברים יגש אליהם שכבר למדו אהרן וחור תורה המשפטים והא דכתיב אחר פ' דעשרת הדברות הוא כדי להסמיך ענין המשפטים לענין מזבח אדמה תעשה לי וכמו שנתבאר שם. וכך דרך התורה לשנות הסדר בשביל סמיכות הענינים כמו פ' חקת הפרה דכתיב אחר מעשה קרח. ואע"ג דע"כ נאמרה לפני הקמת א"מ שהרי בפ' הלויים כתיב הזה עליהם מי חטאת אלא משום הסמיכות כמבואר ס' בס"ד. וה"נ בשביל לבא על דרש הסמיכות נכתב שלא כסדר אבל נאמרה לפני מ"ת. וא"כ אחר כל המשפטים נאמר למשה עלה אל ה' וגו' והי' כל הענין עד ויאכלו וישתו. ואח"כ הי' עשרת הדברות ואחר עשרת הדברות בא המאמר כי מן השמים דברתי עמכם וגם כל פ' המשכן. אלא כדי להסמיך פ' המשפטים הפסיק ביניהם. הכלל כיון דסמוכים מה"ת היינו לדרוש זמ"ז. אין קושיא על שלא נשמר הסדר לפי הזמן. כי נשמר הסדר לפי הענין: **נדב ואביהוא וגו'**. ולא כמש"כ לעיל ועלית אתה ואהרן עמך דמשמע ותו לא דהתם אמר הקב"ה שיהא אחר עשרת הדברות עולם שניהם ואח"כ חזר אהרן ומשה נשאר שם. וכאן לפני עשרת הדברות ולא נתקדש ההר כ"כ:

בראשית פרק י"א

(לא) וַיִּקַּח תָּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֵת לוֹט בְּן הָרָן בְּן בְּנוֹ וְאֵת שְׂרֵי פִלְתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּרִכְשֵׁי־לְלָכָת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: (לב) וַיְהִי יָמֵי תָרַח חֲמִשׁ שָׁנִים וּמְאֹתָיִם שָׁנָה וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן:

רש"י

(לב) **וימת תרח בחרן** - לאחר שיצא אברם מחרן ובא לארץ כנען והיה שם יותר מששים שנה, שהרי כתוב (יב ד) ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן, (פסוק כו) ותרח בן שבעים שנה היה כשנולד אברם, הרי מאה ארבעים וחמש לתרח כשיצא אברם מחרן, עדיין נשארו משנותיו הרבה.

ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברם, שלא יהא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו שהניחו זקן והלך לו, לפיכך קראו הכתוב מת, שהרשעים אף בחייהם קרויים מתים, והצדיקים אף במיתתן קרויים חיים, שנאמר (שמואל ב' כג כ) ובניהו בן יהוידע בן איש חי:

מדרש שוחר טוב לתהלים ג

דבר אחר מזמור לדוד. זה שאמר הכתוב (איוב כח, יג) לא ידע אנוש ערכה. א"ר אלעזר, לא נתנו פרשיותיה של תורה על הסדר, (שאלמלא) [שאלמלא] נתנו על הסדר כל מי שהוא קורא בהן מיד היה יכול לבראות עולם ולהחיות מתים ולעשות מופתים, לפיכך נתעלם סידורה של תורה, וגלוי לפני הקב"ה, שנאמר (ישעיה מד, ז) ומי כמוני יקרא ויגידה ויערכה לי.